

3.5. Information and innovative approaches to organize independent work of students of specialty pharmacy in WHO

3.5. Інформаційні та інноваційні підходи щодо організації самостійної роботи студентів спеціальності фармація у ВЗО

Сучасне суспільство характеризується швидкими змінами в усіх сферах життя, що особливо впливає на розвиток інформаційного, зокрема, й освітянського простору. Освітня сфера, яка є основоположницею формування світогляду, духовного становлення особистості, зазнає значних трансформаційних процесів. Простір, де стикаються нові цінності й технології, нові стилі життя, вимагає нових освітніх технологій.³⁵⁷

Одним із завдань процесу навчання є отримання знань, тобто оволодіння певною інформацією. Однак для повноцінної життєдіяльності цього недостатньо – важливо ще й вміти використовувати набуті знання на практиці, а також поповнювати новою інформацією і продукувати її. Це має особливе значення у професійній діяльності. Швидкі темпи розвитку суспільства, його глобальна інформатизація зумовлюють необхідність удосконалення процесу набуття знань і практичних навичок, особливо професійних.

Особливість підготовки фахівців полягає у тому, що необхідно орієнтуватися на майбутнє, враховувати тенденцію і динаміку змін у суспільстві, галузях економіки, розвитку особистості. В умовах нашої держави важливо враховувати необхідність інтеграційних процесів у світове співтовариство.³⁵⁸

Сучасна педагогічна наука характеризується зміною поглядів, відмовою від набутих стереотипів. Сьогодення потребує від викладача високого професіоналізму, володіння сучасними методами та формами роботи.

Головною метою самостійної роботи є отримання знань, набуття навичок. Важливими характеристиками є:

- самостійна робота студента з матеріалом;
- реалізація індивідуальних можливостей та здібностей студента;
- індивідуальний та творчий підхід до самостійної роботи;
- різноманітність форм діяльності у процесі пошуку необхідної інформації;
- самостійна робота допомагає формувати у майбутнього спеціаліста навички самоосвіти та мотивацію до неї;
- сприяє засвоєнню знань, отриманих на лекційних та практичних заняттях, та доповнює їх шляхом самостійного вивчення різних джерел та ін.

Нині для освіти є пошук нових педагогічних можливостей, що пов'язано з відмовою від традиційного навчання, зверненням до новітніх тенденцій у вищій школі. Тому сьогодні важливим є застосування інноваційних та інформаційних педагогічних технологій у процесі підготовки студентів.

Навчити студента самостійно оволодівати знаннями – одне з головних завдань дидактики вищої школи. Таким чином, актуальність дослідження проблеми інноваційних педагогічних технологій при організації самостійної роботи студентів ВЗО обумовлена соціальними потребами в спеціалістах з високим рівнем знань, здатними ефективно використовувати новітні технології у професійній діяльності.³⁵⁹

³⁵⁷ Серветник О. П. (2013): Підвищення ефективності навчально-виховного процесу шляхом упровадження інноваційних освітніх технологій. Завучу, усе для роботи, грудень 2013, вип. 23-24 (119-120).

³⁵⁸ Косинська О., Маковська Г. (2009): Самостійна робота студента як провідний компонент процесу підготовки фахівця, Наукові записки. Серія: Педагогіка, 2009, вип. 3.

³⁵⁹ Кечик О. О., Харченко О. О. (2013): Застосування інноваційних педагогічних технологій при організації самостійної роботи студентів педагогічного коледжу. УДК 377.8.091.322 – 048.37.

Значний внесок у розробку методології й теорії поняття педагогічної технології зроблений зарубіжними педагогами – М. Кларком, Ф. Персивалем, М. Вулманом, Д. Фінном, П. Мітчеллом, Р. Томасом та вітчизняними науковцями: О. Агаповою, Ю. Бабанським, В. Боголюбовим, І. Зимньою, І. Лернером, Б. Лихачовим, В. Монаховим, Г. Селевком, Н. Тализіною та ін. Питанням упровадження інноваційних технологій навчання займалися педагоги: І. Дичківська, І. Первін, О. Пехота, О. Пометун, А. Старєва та ін.

На теоретико-методологічному рівні проблема організації самостійної роботи студентів знайшла своє висвітлення в працях багатьох сучасних вчених-педагогів: А. Алексюка, В. Безпалька, П. Підкасистого; психологів: О. Леонтьєва, К. Платонова, С. Рубінштейна; методистів: О. Біляєва, Л. Паламар, М. Пентилюк, К. Плиско. Різні аспекти, які торкаються вивчення особливостей організації самостійної роботи студентів у виші, продовжують обговорюватися на сторінках як вітчизняної, так і зарубіжної педагогічної, навчально-методичної літератури, у ході науково-практичних конференцій, на Інтернет-форумах (А. Аюрзайн, М. Гарунов, М. Єрастов, В. Козаков, Р. Нізамов, А. Усова, А. Цюприк, М. Ярмаченко та інші).³⁶⁰

Мета даної статті – характеристика змісту та підходу управління до виконання студентами самостійної роботи у процесі вивчення дисциплін та впровадження в її виконання інформаційних та інноваційних новітніх технологій.

Існує дуже багато трактувань визначення самостійної роботи студентів, але, якщо все проаналізувати, то можна виділити загальне визначення, що самостійна робота студентів – це основна форма організації навчання, яка включає різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної роботи, яка здійснюється на аудиторних та позааудиторних заняттях з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей студента під керівництвом викладача або без його безпосередньої участі.

Кожен викладач визначає цілі вивчення дисципліни, що вивчається, у тому числі самостійної роботи. Досягнення цих цілей досягається у процесі планування: визначення змісту, впорядкування та систематизації самостійної роботи студента, раціональному використанні витраченого часу на вивчення дисципліни, навчальних, інформаційних ресурсів. Процес повинен відповідати логічно-структурній схемі процесу підготовки фахівців та бути цілісним, наступним, оптимізованим.

Планування самостійної роботи залежить від особливостей навчання по кожній спеціальності. Організація самостійної роботи студента передбачає встановлення взаємодії викладача із студентом, розробку критеріїв оцінки самостійної роботи та викладення студентам всієї необхідної організаційно-методичної інформації. На ефективність самостійної роботи будь-якого студента великий вплив має мотивація, яка повинна бути розроблена викладачем і якомога більше спонукати студента до виконання її на бездоганному рівні. Мотивом є система заохочень та санкцій за виконання певної роботи.

Процес навчання є двостороннім, тому дуже важливу роль у ньому відіграє зворотній зв'язок між викладачем та студентом про якість знань студента, які набуті на заняттях та самостійно. Часто цей зв'язок встановлюється за допомогою видів контролю знань студентів. Розрізняють два види контролю за самостійною роботою студента – поточний та підсумковий. Поточний контроль здійснюється у процесі виконання практичних, семінарських, лабораторних робіт, завдань самостійної роботи до них. Підсумковий – за підсумками вивчення тем, дисципліни загалом.

Контроль дуже тісно пов'язаний з оцінкою знань студентів, одержаних у ході виконання самостійної роботи. Він може проводитися у процесі тестування, співбесіди, виконання

³⁶⁰ Кечик О. О., Харченко О. О. (2013): Застосування інноваційних педагогічних технологій при організації самостійної роботи студентів педагогічного коледжу. УДК 377.8.091.322 – 048.37.

контрольних робіт, перевірки конспектів, індивідуальних завдань та ін. Він повинен спонукати студента до виконання самостійної роботи, накопичувати бали для підсумкової оцінки знань з предмету, формувати потреб у нових знаннях.

В організації самостійної роботи велике значення набуває облік результатів самостійного вивчення матеріалу. Викладач не тільки контролює, а і фіксує результати цього контролю. Дуже важливо забезпечити його простоту та точність. Дуже доцільно використовувати інформаційні технології в процесі управління самостійною роботою студентів та його контролю.

Інноваційні педагогічні технології навчання надають можливість викладачу для досягнення дидактичної мети застосовувати як окремі види навчальної роботи, так і будь-який їх набір, тобто спроектувати навчальне середовище. Орієнтовані на викладача інструментальні засоби дозволяють йому оперативно поновлювати зміст навчальних і контролюючих програм відповідно до появи нових знань і технологій. Викладач одержує додаткові можливості для підтримки і спрямовування розвитку особистості студента, творчого пошуку й організації їхньої спільної роботи.³⁶¹

Можна визначити, що серед інноваційних педагогічних технологій розвитку набули інформаційні технології, які збирають, обробляють, зберігають, передають та подають інформацію. Інформаційні технології допомагають студентам відкривати нові можливості для навчання, творчості, опрацювання та закріплення практичних навичок, дозволяють реалізувати нові методи і форми навчання.

Традиційно самостійна робота студентів проводиться за такими формами: а) індивідуальні (реферативні повідомлення, курсове, дипломне проектування, самостійна науково-дослідницька робота, індивідуальні консультації, олімпіади тощо); б) групові (проектне та проблемне навчання, навчання у співпраці, ігрове проектування, групові консультації, факультативні заняття, заняття в гуртках); в) масові (проектне навчання, програмоване навчання)³⁶², а за місцем у навчальному процесі – на аудиторну й поза аудиторну.

Актуальною в умовах сьогодення є задача організації регулярної і продуктивної самостійної роботи студентів з використанням допоміжних засобів навчання, які згідно з класифікацією Ч. Купісевича включають візуальні, аудіальні, аудіовізуальні і частково автоматизуючі процес навчання (електронні підручники, навчальні ігри, комп'ютерні лабораторії, мультимедійні аудиторії).³⁶³

Серед інформаційних засобів навчання все більше використовується персональний комп'ютер. Студенти користуються книгами в електронному варіанті, електронними словниками, проглядають відео інструкції виконання тих чи інших практичних навичок, виконують тренувальні, тестові, контрольні завдання, створюють презентації та ін. це значно вдосконалило навчальний процес у закладах вищої освіти. Студент навчається самостійно знаходити інформацію, само розвиватися, виконувати завдання практичних робіт.

Мультимедійні засоби та мережа Інтернет у реалізації концепції самостійної роботи студентів дозволяють виконати наступні поставлені перед студентом задачі:

а) оптимізувати процес як теоретичного, так і практичного навчання; б) підвищити якість навчання; в) інтенсифікувати процес вивчення навчальних дисциплін; г) підвищити мотивацію до вивчення предметів; д) надати можливість одержувати найновішу інформацію та навчати навичкам її оцінки та аналізу.³⁶⁴

³⁶¹ Атаманчук Ю. (2008): Стан організації самостійної роботи студентів ВНЗ, Рідна школа, 2008, вип. 6.

³⁶² Атаманчук Ю. (2008): Стан організації самостійної роботи студентів ВНЗ, Рідна школа, 2008, вип. 6.

³⁶³ Купісевич Ч. (1986): Основы общей дидактики, Высшая школа, 1986.

³⁶⁴ Демченко О. (2006): Реалізація основних підходів, методів та форм організації самостійної роботи у сучасній педагогічній практиці, Рідна школа, 2006, вип. 7.

До видів самостійної роботи в процесі якої використовуються інформаційні технології можна віднести наступні:

- виконання тестів вхідного, проміжного та вихідного контролю знань студентів ЗВО;
- обробка різноманітної інформації у мережі Інтернет;
- використання для підготовки до рішення завдань електронних підручників, енциклопедій, практикумів та ін.
- творчі завдання (розробка буклетів, презентацій).

Проблеми використання інноваційних та інформаційних технологій у процесі підготовки студентів спеціальності «Фармація» у ЗВО Черкаська медична академія є найбільш актуальними в системі сучасної професійної підготовки фахівців, тому що тісно зв'язана з мотивацією молоді до навчання, яка дуже впливає на якість засвоєних ними знань та професійних навичок, їх фахову компетентність. Професійна педагогічна компетентність викладача неможлива без оволодіння сучасними методами навчання і інформаційними та інноваційними технологіями викладання матеріалу студентам, вимагає від нього постійного професійного вдосконалення та самоосвіти.

Основні тенденції інформаційних технологій у результаті виконання самостійної роботи студентами-фармацевтами:

- мобільність (навчання у будь-який час та у будь-якому місці);
- інтерактивне навчання (це навчання, яке відбувається постійно, при активній взаємодії всіх учасників процесу);
- особистісно-орієнтоване навчання (центром є особистість людини, її самобутність, цінність, суб'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом виконання);
- навчання он-лайн;
- професійна підготовка фармацевтів;
- гейміфікація (застосування ігор у неігрових ситуаціях для заохочення певної поведінки студентів);
- створення та обмін знаннями між викладачем та студентами та студентами між собою;
- хмарні технології (спосіб організації виконання завдань он-лайн, надсилання відповідей викладачу за допомогою мережі Інтернет);
- навчання у співробітництві;
- вебінари (можливість студентам прослуховувати лекції, інструкції викладача з виконання завдань самостійної роботи);
- компетентнісний підхід та ін.

Глобальними тенденціями інформаційних технологій в освіті є: мобільне навчання (дистанційне); інтерактивні підручники, практикуми; матеріали, створені викладачем по темах предмета; спільна робота у реальному часі; доступ до матеріалів у будь-який час; оцінка виконання роботи викладачем.

Для виконання та оцінювання як аудиторної, так і поза аудиторної самостійної роботи у Черкаській медичній академії у наявності є мультимедійне обладнання (сукупність апаратних і програмних засобів, які дозволяють представити інформацію в різних форматах: текстовому, графічному, звуковому, відео). На базі фармацевтичного факультету академії працюють 20 автоматизованих робочих місць, які надають можливість студентам бездоганно виконати завдання з самостійної роботи як поточної, так і підсумкової, а викладачу – оцінити її виконання. Студенти використовують наступні програмні засоби:

- мультимедіа-презентації;
- слайд-шоу;
- мультимедіа-доповіді;

- електронні мультимедіа видання;
- мультимедіа-тренажери;
- мультимедійні Інтернет-ресурси;
- навчальні мультимедіа-системи.

Перевагами використання мультимедійних технологій є:

- впровадження у процес виконання самостійної роботи інформаційних технологій;
- розширення можливості ілюстративного пояснення завдання;
- організація контролю знань та навичок студентів у процесі виконання самостійної роботи;
- розвиток творчих здібностей студентів;
- встановлення міжпредметної інтеграції фармацевтичних та інших дисциплін;
- підвищення продуктивності виконання завдання.

Мультимедійні засоби є універсальними, оскільки використовуються викладачами та студентами на різних етапах заняття:

- у ході мотивації до вивчення нової теми як постановка проблеми;
- під час подання викладачем нового матеріалу з предмету;
- при закріпленні нового матеріалу, яке відбувається у вигляді вирішення тестових завдань як з допомогою викладача, так і самостійно;
- для кінцевого контролю знань студентами.

У процесі виконання і оцінювання самостійної роботи викладачі фармацевтичного відділення Черкаської медичної академії використовують такі програмні продукти, як:

- Moodle-ЧМА (Черкаська медична академія), де є в наявності вся необхідна учбова інформація;
- програма Тестер, для засвоєння вмінь та навичок протягом аудиторної роботи студентами та проведення підсумкового контролю;
- Google-документи (створюють лекції, презентації, практичні завдання для виконання самостійної роботи студентами);
- Canva, Prezi – он-лайн редактори для створення буклетів, презентацій, постерів;
- Google-презентації;
- форми Google для створення різних видів опитування та анкетування студентів-фармацевтів викладачами (Рис. 1).

Нашими викладачами розроблене окреме методичне забезпечення до будь-якого з видів самостійної роботи. У користуванні студентів є картки або інструкції до виконання роботи та її оцінювання. Написано багато методичних розробок в яких є рекомендації до виконання самостійної роботи. Це методичне забезпечення знаходиться у бібліотеці навчального закладу і кожен студент має змогу користуватися цією інформацією при підготовці до занять. Студенти користуються також електронними версіями методичного забезпечення. Викладачами також створена шкала оцінювання самостійної роботи як аудиторної, так і поза аудиторної по всім предметам, які вивчаються на фармацевтичному відділенні. Наводимо приклад шкали оцінювання поза аудиторної роботи з предмету: «Маркетинг у фармації» (кількість годин самостійної поза аудиторної роботи – 52):

1. Виконання самостійних завдань по 9 практичним роботам (36 аудиторних годин) – 45 балів.
 2. Створення буклету «Презентація власної аптеки» – 20 балів.
 3. Презентація на тему однієї лекції з маркетингу програмою Prezi – 10 балів.
 4. Порівняльна характеристика двох фармацевтичних препаратів та висновки щодо їх рекомендованого використання – 20 балів.
 5. Відповіді на контрольні запитання курсу у Moodle – 5 балів.
- В сумі – 100 балів.

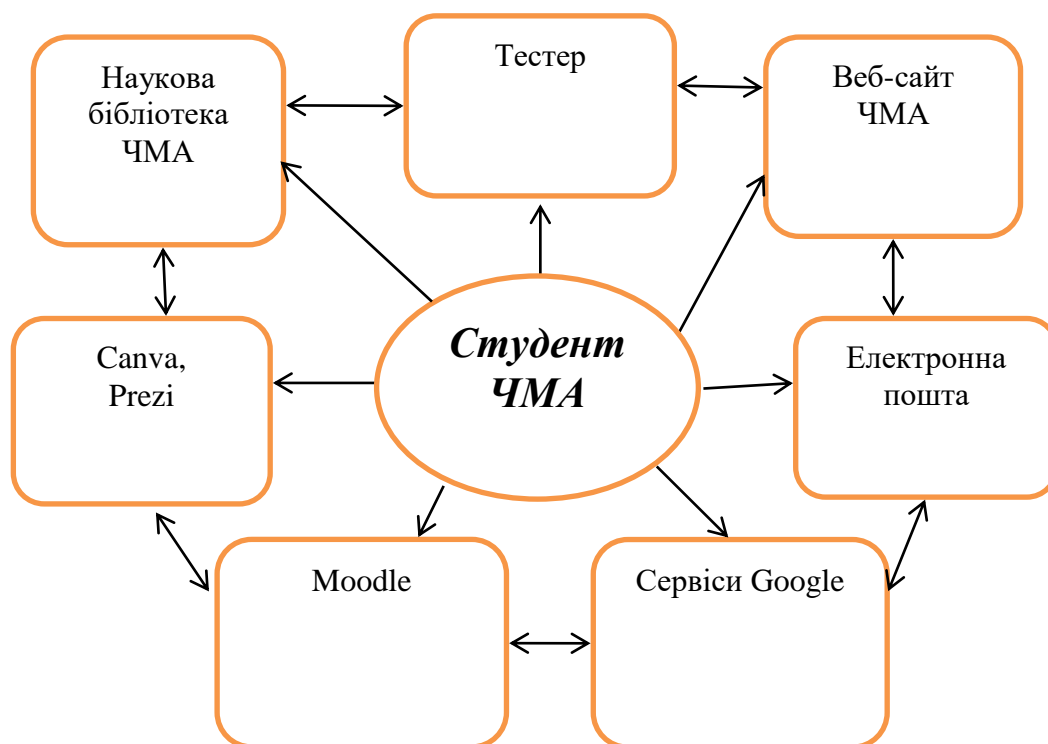

Рис. 1. Інформаційні ресурси в організації самостійної роботи студентів фармацевтичного відділення Черкаської медичної академії

Отже, викладачами гостро усвідомлюється важливість упорядкування самостійної роботи та впровадження інформаційних та інноваційних підходів до студентів-фармацевтів Черкаської медичної академії. У результаті самоосвітньої діяльності студент-фармацевт придбаває, структурує та закріплює свої знання з предметів. Найбільшої актуальності набуває організація самостійної роботи, коли кожен окремий студент прагне саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення і працює на максимумі своїх можливостей. А для викладача головним завданням є розробка такого методичного забезпечення, яке мало б змогу відійти від традиційних форм навчання студентів і підвищити індивідуалізацію навчальної діяльності кожного студента, оптимізувати засвоєння навчального матеріалу, подолати монотонність та ефективно організувати самостійну роботу студентів та її мотивацію та оцінювання.

Література:

1. Серветник О. П. (2013): Підвищення ефективності навчально-виховного процесу шляхом упровадження інноваційних освітніх технологій. Завучу, усе для роботи, грудень 2013, вип. 23-24 (119-120).
2. Косинська О., Маковська Г. (2009): Самостійна робота студента як провідний компонент процесу підготовки фахівця, Наукові записки. Серія: Педагогіка, 2009, вип. 3.
3. Кечик О. О., Харченко О. О. (2013): Застосування інноваційних педагогічних технологій при організації самостійної роботи студентів педагогічного коледжу. УДК 377.8.091.322 – 048.37.
4. Атаманчук Ю. (2008): Стан організації самостійної роботи студентів ВНЗ, Рідна школа, 2008, вип. 6.
5. Купісевич Ч. (1986): Основы общей дидактики, Высшая школа, 1986.
6. Демченко О. (2006): Реалізація основних підходів, методів та форм організації самостійної роботи у сучасній педагогічній практиці, Рідна школа, 2006, вип. 7.